

Rabindranath Tagore og Indiens bidrag til en harmonisk menneskehed

Af Stephan Ossenkopp

De kender alle Mahatma Gandhi, men, hånden på hjertet: Kender De også Rabindranath Tagore?

Tagore er Indiens nationaldigter, store universelle lærde og uddannelsesreformatør. Når folk i Indien i dag synger deres nationale hymne – fædrelandssang – så synger de den første strofe af en sang, som Tagore har skrevet. I 1913 fik han, som den første ikke-europæer, Nobelprisen i litteratur for sin digtsamling *Gitanjali*. Hans sange besynger de højeste menneskelige idealer og harmonien mellem mennesket og universet.

Rabindranath Tagore er blevet meget berømt i Europa og netop i Tyskland. På Berliner Humboldt-Universitetet – dengang endnu det preussiske Friedrich-Wilhelm-Universitet – holdt Tagore den 1. juni 1921 en tale foran tusinder af tilhørere. Efterspørgslen var så stor, og folk så begejstrede, at talen blev gentaget næste dag.

Her følger et lille uddrag af slutningen af talen:

»Idéen om frihed, som Indien følte sig kaldet til, var baseret på virkeliggørelsen af den åndelige enhed. Det er Indiens pligt at forblive tro mod denne ophøjede sandhed og aldrig tillade, at den udslettes af de lidenskabens storme, der fejer over nutidens verden. Af denne grund må vi i dag udvise agtsomhed, for at vi kan finde ud af det princip, gennem hvilket Indien kommer sikkert i en situation, hvor det kan virkeliggøre sig selv.

Dette princip er hverken handelsånd eller nationalism. Det er ikke blot selvbestemmelse, men selvbehersekelse og selvhengivelse. Sandhedens stemme lød i Indiens gamle skove, hinsides raceurolighedernes tumult; den blev forkyndt i Upanishaderne og udførligt forklaret i Gita'en; Buddha undsagde verden, for at denne sandhed kunne blive til fortrolige ord for hele menneskeheden; Kabir, Nanak og andre store, indiske tænkere fortsætter med at udbrede dette kendskab.

Indiens store erobringer, der stadig er opbevaret dybt i dets hjerte, venter på at forene sig med hindu, muslim, buddhist og kristen, ikke gennem vold, ikke med passiv resignation, men i det aktive samarbejdes harmoni.«¹

Rabindranath Tagore brændte fra sin tidlige barndom for idéen om alle folkeslags harmoniske samarbejde. Han blev født i 1861 i Bengalen – altså det østlige Indien. Han engagerede sig snart i genoplivelsen af den oprindelige, indiske filosofi, nemlig *Upanishaderne*, der blev nedskrevet mellem år 700 og 200 f. kr. Tagore ville hermed overvinde de stive riter og fordomme, der afholdt hans samtidige fra fremskridtet.

Men Indien var et koloniland under den britiske kronens strenge herredømme. Det britiske Ostindiske Kompagni havde underlagt sig subkontinentet og gjort dem til slaver i 1757 med lejesoldater. Efter store uroligheder i året 1857 befæstede Imperiets dronning Victoria herredømmet over Indien.

På det tidspunkt, hvor Tagore fødtes i 1861, udviklede en nationalistisk modstand på tværs af samfundslagene sig, mod Imperiets diktatoriske herredømme. I dette spændingsfelt kom det ofte til vold og uroligheder. Det britiske kolonihærsdømme blev berygtet for sine volds handlinger, der ofte resulterede i hundreder af dræbte. Der var imidlertid også voldeligheder i befolkningen langs med de mange etniske, religiøse og sociale forskelle. Den britiske krone satte i et intrigant del-og-hersk-spil de tilsyneladende uforsonlige dele af befolkningen op imod hinanden, for ikke at tillade idéen om enhed og harmoni i en indisk flerkulturel og flerreligiøs stat at vokse frem.

¹ Oversættelse af Stephan Ossenkopp fra den engelske original, der kan læses her: http://www.india.diplo.de/contentblob/4230690/Daten/4286083/downloaddatei_tagore_berlin_uni_speech_1921_trascript.pdf

Konfronteret med dette dilemma kom Tagore til den slutning, at Indiens uafhængighed aldrig ville blive opnået gennem rene massestrejker og antiimperialistisk agitation. Manglen på opnåelse af individets indre frihed er årsagen til alle onder. Tagore forkastede selvfølgelig briternes imperialistiske uddannelsesinstitutioner; men han forkastede også de ortodokse, religiøse lærere med deres kastetænkning og ofte stivnede, rituelle livsførelse, og ligeledes de ekstreme nationalistiske ledere, der ud over boykot og voldshandlinger ikke bød på noget alternativ.

Tagore studerede derfor Upanishaderne, som han anså for at være roden til den indiske identitet. Han inkorporerede desuden klassiske sanskritskrifter og tilmed også idéerne fra den vestlige, klassiske humanisme i sit arbejde for at afsløre deres fælles, universelle ånd. Han fandt, at den fælles idé om mennesket som værende i den universelle enheds billede stod over alt andet, og at mennesket derfor fra fødslen måtte være helligt.

I 1921 skrev Tagore derfor afhandlingen om kulturernes principielle enhed, i Vesten såvel som i Østen. Det guddommelige skulle, iflg. Tagore, komme til udtryk i menneskeheden som enhed, og menneskeheden skulle befinde sig i en evig stræben efter sin guddommelighed.

Men Tagore ville ikke blot formulere dette som abstrakte, filosofiske tanker. Han ønskede at praktisere det og grundlagde derfor skoler og et universitet med de gamle Upanishade-skoler som forbillede. I hans institutioner blev der samtidigt også undervist i, og opført, vestlige værker af Vergil, Dante, Goethe og Shakespeare. Tagore selv skrev talrige sange og teaterstykker til sine studenter.

At gøre dette arbejde var hans svar på »Ånden fra Upanishaderne«, der havde kaldt ham.

Tagore skrev:

»Mit hjerte fulgte denne kalden, og jeg var fast besluttet på at gøre alt for at bringe de idealer, der fra vor fortids tinder er strømmet ned i den indiske jords dybe undergrund, om livets enkelthed, det spirituelle klarsyn, over hjertets renhed og harmonien med universet, såvel som over bevidstheden om en grænseløs personlighed i hele skabelsen, til overfladen for vor daglige anvendelse og renelse.«²

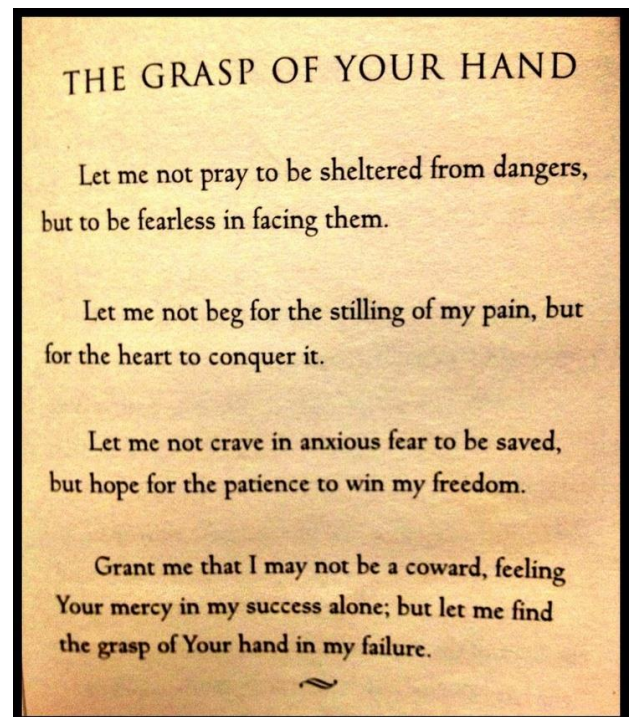
»Sekulær viden var i europæiske tænkeres og videnskabsmænds besiddelse, og vi i Østen, som har brug for det, må søge dem om hjælp (...) Hvis vi har forbehold over for vestlige videnskaber udelukkende af den grund, at de stammer fra Vesten, berøver vi ikke alene os selv

principperne, som de kan lære os, men vi fornædler også vor østlige spiritualitet.«³

Den 14. juli 1930 traf Tagore fysikeren Albert Einstein i den lille by Caputh uden for Berlin. En del af dialogen blev optegnet og offentliggjort. De to tænkere begav sig ind i en kulturdialog om menneskeheden og dens forhold til kosmos. Indholdet i denne dialog repræsenterer nøglen til løsningen af eksistenskrisen – også den nuværende. Imperiet besvarede dengang denne Øst-Vest-dialog med nærødelæggelsen af menneskeheden gennem verdenskrig og fascisme. Det er også tilfældet i dag. At imperiet i dag imidlertid uden modstand formår at kaste menneskeheden ud i Helvede, er langt fra blevet erkendt.

Vi bærer alle ansvaret for at videreformidle indflydelsen fra de bedste og viseste tænkere fra Øst og Vest til vore medmennesker, hvis vi i fremtiden ønsker at leve i en fredelig verden.

Den indiske premierminister Narendra Modi, der blev valgt for omkring et halvt år siden, omsætter Tagores ideal. Han legemliggør på den ene side det simple folks Indien, for frem til sit 15. år hjalp han selv sin far med at sælge te i togene. Gennem sin opgave som ministerpræsident for Gujarat kom han imidlertid i kontakt med fordelene af vestlig teknologi. Han bruger nu som premierminister Vestens videnskabelige og teknologiske resultater til sin udadvendte, økonomiske politik. Modi kalder det en »Massebevægelse for udvikling« og får ikke blot enorm støtte fra inderne, men fra hele verden.

Oversat fra en artikel i *Neue Solidarität*, 14. jan. 2015

² Oversættelse af Stephan Ossenkopp fra den engelske original. Optrykt i: Uma Das Gupta: Rabindranath Tagore: A Biography (2004)

³ Ibid.